

tra sitta ännu kvar i trattarna, som de sutto, då jag blev illamående, och jag vämjes vid att röra dem. Denna hypokondriska sinnestämning, vari jag förut icke varit, är högst oangenäm.»

Tegnér var ofta mer egocentrisk och självbespeglade i kontakten med nära vänner. Följaktligen ville han också ge sitt sorgmod en universell giltighet. Inför nyåret 1837 vänder han sig till Berzelius: »Lycka till på det ingående året. Ett sorgligt år har det varit för mig, och jag väntar inte bättre af Efterträdaren. Livfets sanning, som annars kallas Mjelt-sjuka, tränger sig allt mer och mer på mig. Det är bedröfligt när sorgen blir regel, och glädjen en exception – men som hänskratt.»

Hur Berzelius bedömde Tegnér's svårmod kan man utläsa av hans kommentarer efter att ha gäststat sin vän i augusti 1836 – det år som Tegnér i det nyss anförda brevet kallar för ett »sorgligt år«. Tegnér hade först uppvisat en bländande fasad av kvickhet och älskvärdhet, men senare anförträdde han sin gäst att han var själs-sjuk och den olyckligaste människan på jorden. Berzelius skriver: »Huru mycket maschineri som ligger i vår organisation, så äro vi dock till en viss grad smeder för vår egen lycka. Så är det även med den ovanlige skalden. Han är mycket att beklaga och så mycket mer, som han ensam är skulden till sin vantrevnad.»

Berzelius' reflexion andas onekligen ett visst mått av moralism, och framför allt vittnar den om att den store naturvetenskapsmannen inte var benägen att söka en naturalistisk och medicinsk förklaring till Tegnér's själslidande. Tegnér, däremot, hyste mot slutet av sitt liv en tro på att det en gång skulle gå att för-

klara även psykiska sjukdomar på ett vetenskapligt sätt, så som Berzelius hade gjort när det gällde kemin. Han hade nämligen ett förtroende för sin vän som stod i bjärt kontrast till hans låga uppfattning om de läkare vilka vårdat honom under hans psykiska sjukdomsperioder. Trött och kroppsligt försvagad efter att ha genomlidit sin maniska psykos tog Tegnér upp detta problem i ett brev till Berzelius 1842.

Han hänvisar där till personliga erfarenheter samtidigt som han vidgar frågeställningen till att omfatta något mer allmängiltigt: »Jag fruktar att Medicinen, i synnerhet i sitt högsta Kapitel, om själssjukdomarna, ännu saknar sin Berzelius. Eller hvad veta, hvad gissa vi om de bägge Statsmakterna, kropp och själ? Hvar går gränslinjen mellan Geni och galenskap? Är allt galenskap som afviker från den stora stråkvägen – kungsvägen – som folket kallar förstånd?»

Tegnér avled i sviterna av ett slaganfall den 2 november 1846, 10 dagar innan han skulle fylla 64 år. Berzelius överlevde sin vän med nära två år. Han gick bort efter ett plågsamt sjukdomsförlopp med smärtor i ländryggen och förlamning av nedre kroppshalvan den 7 augusti 1848, 13 dagar innan han skulle fylla 69 år. Sannolikt rörde det sig om sena komplikationer av syfilis.

Lars Sjöstrand

överläkare,

Beroendecentrum Stockholm

lars.sjostrand@sll.se

Läs mer Referenslista <http://ltarkiv.lakartidningen.se>

Citatet

Åsa Nilsonne:

Unga friska tonåringar ... kan köras ihjäl på en sekund, medan en del sjuka nitioåringar lyckas töja sitt liv häpnadsväckande långt.

Åsa Nilsonne är psykiater vid Karolinska Universitetssjukhuset Solna med ett starkt engagemang i utbildningsfrågor. Vägen dit har ingalunda varit spikrak. Som diplomatbarn flackade hon runt i världen och arbetade bl a på djurpark under ett studieavbrott innan hon blev läkare. Till sist gick hon dock i mål som psykiater, medicine doktor, legitimerad psykoterapeut, handledare i kognitiv terapi och nyligen professor i medicinsk psykologi vid Karolinska institutet.

Den första medicinska deckaren kom till efter ett refuserat manuskript. Nilsonne hade tänkt sig ett arbete hemifrån att kombinera med mammarollen och börjat skriva skönlitteratur. Upptakten var dock trög. Originalet saknade struktur, sade lektören. Vad är mera strukturerat än en deckare? Nilsonne tänkte om. Den något vilsna polisen Monika Pedersen introducerades i den första boken »Tunnare än blod«, en lite pragtig beskrivning av ett mord med uppenbart medicinska förtecken och en lågmäld vardagsvänlighet. Citatet är lätt förkortat en dyster reflexion över tillva-

rons oberäknlighet och slump-element. Polisen Monika Pedersen kom sedermera tillbaka i mera mognad form, och år 2000 fick Nilsonne Polonipriset, instiftat till kvinnliga deckarförfattare. Monika Pedersen har nu dykt upp i fem böcker och senast förflyttats utomlands för att kartlägga ett utlandsdrama.

Med fackboken »Vem är det som bestämmer i ditt liv?» och termen »mindfulness« på den egna webbplatsen har Nilsonne lanserat begreppet »medvetet närvarande«, bl a med en rad självhjälpövningar för ett rikare inre liv. Tankarna kommer delvis från zenbuddhismen. Att vara medvetet närvarande innebär att vara vaken i nuet och att acceptera tillvarons spelregler. Vi har alla en egen inneboende teaterrepertoar, och vi spelar alla på en inre scen, men vi kan träna oss i att styra denna repertoar. Vi väljer vilka aktörer vi vill släppa upp på denna vår inre scen och hur vi vill utforma vår egen inre pjäs. Nilsonne menar att man kan få bättre grepp om sitt liv genom att träna sig i medveten närvaro. Det ger oss en större självinsikt och ökar också våra valmöjligheter och samtidigt vår förmåga att uppnå dessa mål.

ÅSA NILSONNE
professor i medicinsk psykologi, psykiater och författare.
Foto: Ulla Montan

Stephan Rössner

professor, Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge